
FAMILIEN
HANSEN
OG
KRIGEN

STATENS FILMCENTRAL

FAMILIEN

HANSEN

OG

KRIGEN

STATENS FILMCENTRAL

OM FILMEN

Af Jimmy Andreasen og Iben Niegaard

Natten mellem den 2. og 3. februar 1945 gennemførte tyskerne en razzia i Hvidovre med det formål at arrestere et større antal medlemmer af en af de lokale modstandsgrupper, som siden slutningen af 1943 havde arbejdet aktivt mod den tyske okkupation.

Modstandsgruppen opstod i familien Hansens hjem, som en naturlig forlængelse af en kommunistisk studiegruppe – en såkaldt »læsegruppe«. Den arbejdede med alle former for illegal virksomhed og hele familien Hansen fik, efterhånden som arbejdet skred frem, en rolle i modstandskampen.

Familien bestod af:

- moderen, fabrikarbejderske Agnethe Hansen: deltog i trykning og distribution af illegale blade,
- faderen, bryggeriarbejder Gunnar Hansen: var med til at forberede aktioner og deltog i våbendemonstrationer,
- sønnen Leif, 19-årig typograflærling: var involveret i sabotageaktioner og likvideringer,
- datteren Lizzi, 14 år og i bogbinderlære: hjalp til med bladdistribution og sørgede for forplejning.

Endvidere havde lederen af gruppen, Freddy Olsen, en central placering i begivenhederne.

De ovennævnte er – bortset fra afdøde Gunnar Hansen – filmens fortællende personer. Hver især beretter de om deres arbejde, om baggrunden for at de deltog, og om hvilke tanker de gjorde sig fra de aktivt gik ind i modstandskampen og frem til befrielsen.

Natten mellem den 2. og 3. februar 1945 blev familien Hansen og flere andre af gruppens medlemmer arresteret. I tiden umiddelbart op til denne dag havde der været flere razziaer i omegnen og gruppen var klar over, at den var i fare. Det illegale trykkeri var blevet flyttet fra familiens villa. Det samme gjaldt husets våbenlager og øvrige beviser på illegalt arbejde.

Der sker imidlertid om eftermiddagen den 2. februar det, at to unge mænd dukker op hos Agnethe Hansen. De beder hende opbevare en sæk med våben og som så ofte før indvilliger hun uden spørgsmål.

Da familien senere på aftenen er samlet (incl. en kammerat til sønnen Leif) banker en influenzasyg Freddy Olsen på døren og beder om logi for natten. Han er »under jorden« og Gestapo har udlovet en dusør for hans pågribelse. Ved 23-tiden – da alle på nær Leif og kammeraten er gået i seng – omringes huset af Gestapo. Våbnene bliver fundet, hele familien og Leifs kammerat bliver arresteret. Kun den syge Freddy Olsen når at flygte gennem et kældervindue.

De arresterede bringes til de ventende vogne og razziaen fortsætter gennem Hvidovre. Et af gruppens øvrige medlemmer, Børge Kruse, arresteres og det illegale trykkeri opdages.

Mens razziaen står på, cykler Freddy Olsen gennem byen for at forsøge at advare de øvrige gruppemedlemmer.

Gestapos næste stop er ved det stærkt eftersøgte medlem Otto From Petersen. Han er taget hjem på besøg, da det er hans kones fødselsdag. Otto From Petersen forsøger at skyde sig fri af tyskerne, men bliver dræbt. Vognene fortsætter til politigården, hvor de pågrebne tages i forhør.

- Leif Hansen dømmes til døden og overføres til Vestre Fængsel.
- Gunnar Hansen overføres til Frøslevlejren.
- Agnethe havner på Vestre Fængsels kvindegang sammen med andre modstandskvinder.
- Lizzi sidder sammen med en yngre kvinde – Solveig – som hun knytter sig stærkt til som erstatning for forældrene. Da Solveig ikke vender tilbage fra afhøring på Shell-huset, vedbliver Lizzi stædigt med at forlange mad til sin cellekammerat.

Eksekveringen af dødsdommen over Leif lader vente på sig, formodentlig fordi hans papirer er brændt under bombardementet af Shell-huset.

Den 5. maj 1945 løslades Lizzi og hendes mor fra Vestre Fængsel om formiddagen og Leif fra Politigården, hvor han har siddet til afhøring de sidste uger inden befrielsen. Først efter nogle dage – da Gunnar Hansen kommer tilbage fra Frøslevlejren – genforenes hele familien.

MODSTANDSGRUPPERNE I DANMARK

Af Esben Kjeldbæk, Frihedsmuseet

Hvem var menneskene i besættelsestidens modstandsgrupper? Var de veltrænede soldater i civil, eller var de folk som familien Hansen eller var de begge dele?

Ved befrielsen i maj 1945 regner man med, at 40.000 var organiseret i modstandsbevægelsens grupper, de fleste med våben. Hertil kom alle de, der var med til at trykke og fordele illegale blade, de illegale transportgrupper, våbenmodtagegrupperne og mange andre.

Men det var først i krigens sidste halve år at modstandsbevægelsen blev en slags underjordisk hær under fælles ledelse. Mange danskere var nok med til at strejke og demonstrere på gaderne i sommeren 1943 og 1944. Men den organiserede modstandsbevægelse bestod indtil 1944 i højden af nogle få tusinde mennesker. Det var dem, der begyndte på sabotagen, modtog de første engelske våben fra luften og startede den illegale presse. Det officielle Danmark og det store flertal af befolkningen var længe passive og ønskede først og fremmest at forhindre krigsødelæggelser i Danmark. Det danske politi blev sat ind for at hindre modstandsbevægelsens arbejde.

At gå ind i modstandsarbejde var utaknemmeligt, farligt og desuden svært, for man kunne ikke blot melde sig ind. Man skulle kende nogen, der var med i forvejen. Derfor kom de første modstandsgrupper til at bestå af mennesker, der var i modsætning til det officielle Danmark. Det kunne være medlemmer af det illegale kommunistiske parti, eller af det lille nationale parti »Dansk Samling«, unge konservative, eller blot unge mennesker. Det vigtige var, at de kendte hinanden og stolede på hverandre. Derfor finder man også mange eksempler på, at modstandsfolk har taget brødre, søstre, fætre og kusiner med i arbejdet – især brødre og fætre. Det har sikkert været sjældent, at hele familier med flere generationer var med, men der er andre eksempler end familien Hansen. Familien Fiil ejede Hvidsten kro i nærheden af Randers og var i 1943 med til de første modtagelser af våben fra luften. I juni 1944 blev kroejeren, hans søn og svigersøn og fem andre fra gruppen henrettet. To døtre fik fængselsdomme.

I modsætning til partisanbevægelserne i for eksempel Jugoslavien var den

danske modstandsbevægelse meget civil. Modstandsfolk levede – måske under falsk navn – mellem alle andre og havde kun sjældent våben i hånd. Til gengæld krævedes der mad, penge og overnatningssteder til de illegale. Derfor fik også kvinder og ældre menneskers hjælp til modstandsfolkene stor betydning for at arbejdet kunne blive gjort.

STENEN I STRØMMEN

– om Familien Hansen og krigen

Af journalist Carsten Clante

Som film er »Familien Hansen og krigen« en provokation. Et modent og insisterende brud med video-alderens hektisk-nervøse krav om rap og hæsblæsende afvikling af fortællingen. En total afvisning af den grasserende opvisningsligerlige mani for spændende og checket billeddækning med overraskende kameravinkler fra jordplan, fra undervandsbådens periskop, fra cirkulende helikoptere, svajende elmast, køreture i rullestol, you name it (godt dyppet naturligvis i et mix-max af musik og reallyd).

Alt det »Familien Hansen og krigen« IKKE er. Nix. 40 minutters *talking heads* – dem er der bare fire af, og det kommer der så en god film ud af. Meget god endda.

I mine glade læreår i tressernes TV belærte kyndige og erfarne billedfolk mig om netop dette begreb: *talking heads*. Udtrykket blev ofte ledsaget af let hån og ditto skuldertrækninger og anvendtes gerne på tidligere radiofolk, der formødedes ude af stand til at tænke i billeder og derfor »bare« fortsatte deres radiometier ved efter to dages optagelser at vende hjem til klippebordet med fire sync'er af fire mennesker, som de derefter hæftede sammen – og hvis det skulle være lidt kunstnerisk: krydsklippede efter jævne principper, hovedsagelig overtaget fra radiomontagen (forudsat naturligvis at denne genre overhovedet var film- og TV-folk bekendt). – Eller også sagde man *talking heads* med stærkt beklagende skuldertræk, der da skulle signalere almindelig jammer over de ringe produktionsbetingelser, som ikke tillod en ordentlig og fremfor alt kunstnerisk billeddækning.

Siden da er billedstormen faret hærgende over den industrialiserede verdens massepublikum med dets formodet lave bevidsthedstærskel, hvilket iflg. de professionelle skulle give optimale muligheder for præcisionsbombning af de værgeløse med egnede budskaber.

Det er disse farlige og umyndiggørende tendenser, folkene bag »Familien Hansen og krigen« træder op imod.

At insistere på det lange åndedrag som filmen om familien Hansen gør det, at give os dernede i salens mørke tid til at lytte os frem til talende hoveder, der virkelig har noget at fortælle, til at lære dem og deres ansigter og følelser og erindringer at kende, at have tillid til vor egen billeddannende evne – at lade os høre og se fire varme og værdifulde mennesker berette deres heroiske historie uden gnist af heroisme – og at lade dem *selv* gøre det, uden vejledende speakerkommentarer, uden besættelseshistoriske belæringer, uden arkivfilm og nyoptagelser af stadig eksisterende miljøer – alt dette er klar og sej provokation. »Familien Hansen og krigen« er et vovestykke helt uden spektakulære armsving, et »ufilmisk« koncept, der i et og samme intenst filmiske hug er en varm solidaritetserklæring, ikke blot til den modige og beskedne familie Hansen, men også til alle os, som familien sloges for. Og som helt sikkert vil gøre det igen, når fjenden er i landet. Lad ham så nok så meget have aflagt knutten og de blanke støvler og i stedet iført sig listefødder, sælgersmil og fløjlshandsker.

Familien Hansen og krigen er blevet en sten i strømmen, en lille dæmning i mediefloden, en varm og soltørret stensætning – et helle for tid og eftertanke.

BESÆTTELSESTIDENS SÅR

Af forskningsstipendiat, cand.psych., Inger Agger

IDanmark har vi haft vores tyske besættelse og vores frihedskamp. Det skete for snart 50 år siden, og der er stadig mange, der lever og kan huske den tid. Og vi bliver mindet om denne kamp, når vi i dag møder flygtningene, der kommer til vores land for at undgå overgrebene fra andre besættelsesmagter eller diktaturer. Det nylige oprør i Østeuropa er også en frihedskamp – deres kamp for at befri sig fra den daglige fysiske og især psykiske vold, de har været udsat for siden Anden Verdenskrig. Den befrielse Danmark oplevede den 5. maj 1945 blev ikke til frihed for Østeuropa. Deres besættelse har været lige indtil nu.

Når mennesker udsættes for den organiserede vold, som et diktatur må udøve for at terrorisere befolkningen til lydighed og passivitet, kan de reagere på forskellige måder. Nogle – måske de fleste – finder sig i undertrykkelsen, i hvert fald et stykke tid. De tør ikke andet, for det er risikabelt at sætte sig op mod magten. Man kan dø af det.

Andre – som familien Hansen – vælger at gøre modstand, vælger at organisere sig. De finder det meningsløst at lade sig underkue. At leve i frihed er vigtigere end alt andet.

Men det kan koste dyrt, for magthavere skyr ikke noget middel i nedkæmpningen af modstandere. I en trediedel af verdens lande bruges tortur over for politiske fanger som et almindeligt middel til at knække modstandere. Der bruges både fysiske og psykiske metoder, men ofte er de psykiske metoder de mest »effektive«, fordi man derved kan uskadeliggøre modstanderen uden at slå ham eller hende fysisk ihjel. De psykiske metoder er også svære at påvise bagefter, men de efterlader et sår i sjælen, som ikke umiddelbart kan ses.

I Chile, hvor befolkningen har levet under et diktatur siden 1973, er undertrykkelsen veldokumenteret i form af de mange *vidnesbyrd*, som modstandsbevægelsen har indsamlet. Tidligere fanger har fortalt om deres oplevelser under arrestation, fængsling og tortur. Disse beretninger er blevet nedskrevet og gemmes nu som bevismateriale over for diktatoren og hans håndlangere.

Mens disse vidnesbyrd blev indsamlet, opdagede psykologer og psykiatere, der arbejdede for modstandsbevægelsen, at det havde en helbredende effekt for de tidligere fanger at fortælle deres historie. Den lidelse og ydmygelse, de havde været udsat for under fængslingen, fik ny mening i og med at den blev sat på ord og kunne bruges *mod* magthaverne.

Der står desuden grupper parat til at tage imod fangerne, når de løslades, så de ikke er alene, men kan dele angsten, skammen og vreden med andre. Dette har også stor betydning for, om det sjælelige sår læges. Og sidst, men ikke mindst, så støtter disse grupper op om kraften til at fortsætte kampen. Også på den måde får lidelsen en meningsfuldhed, der er terapeutisk.

I Danmark under og efter besættelsen fandtes der ikke et sådant netværk til at tage imod tidligere fanger. De måtte kæmpe alene videre med de sår, de havde fået. Dette betød for mange et liv i en konstant tilstand af stress, med f.eks. mareridt, søvnløshed og en gennemgribende følelse af at være isoleret og fremmed over for andre.

Dette er symptomer på, at man har været udsat for *traumatisk stress*, dvs. en belastning af psyken der ligger udover det almindelige. At få disse symptomer må siges at være en ganske normal reaktion på en unormal situation.

Det er først i de senere år, man på en mere systematisk måde har kunnet hjælpe mennesker herhjemme, der har været udsat for traumatisk stress i forbindelse med fængsling og tortur. I Danmark drejer dette sig jo om flygtningene – især de, der kommer fra de mellemøstlige lande.

På baggrund af de epokegørende erfaringer, man har gjort i Chile og Argentina, ved vi i dag en hel del mere om, hvordan disse sjælelige sår læges.

Noget af det allervigtigste i behandlingen er, at terapeuten viser sin solidaritet med »patienten«. Man kan ikke være neutral – men hvornår kan man egentlig være det i et levende forhold mellem to mennesker?

Gennem den solidariske dialog, der opstår mellem terapeut og ex-fange, kan der skabes mulighed for at den politiske bevidstheds glød flammer op igen. At den, som bødlerne har forsøgt at gøre til offer – igen føler meningsfuldheden ved oprøret. Her begynder helbredelsesprocessen!

HVORFOR

»FAMILIEN HANSEN OG KRIGEN«?

Af Iben Niegaard og Jimmy Andreasen

ETHvert menneskes liv rummer »en historie«, som – samtidig med, at den er særegen – også fortæller noget generelt/alment, f.eks. om en tidsepoke, en befolkningsgruppe, en brydning i samfundets normopfattelse og lignende.

Vi har via vores research til »Familien Hansen og Krigen« erfaret, at mange mennesker er gode fortællere, når de skal beskrive hændelser, som har haft stor betydning for deres liv – hvis de samtidig føler sig trygge og får den fornødne tillid til, at *de* kan fortælle er væsentligt og interessant.

Når vi finder det vigtigt at beskrive såkaldt »almindelige« menneskers følelser og forsøg på *opgør* med den tyske besættelsesmagt, er det fordi, det kan give os – der *ikke* selv har oplevet krigen – en dybere forståelse af det enkelte menneskes tanker og handlinger – på en helt anden og langt stærkere måde end *generelle* beskrivelser af besættelsen formår.

Faktisk deltog mange mennesker på lokalplan i modstandsbevægelse af forskellig karakter, *folk* – der ligesom vores hovedpersoner – satte danskernes frihed så højt, at de turde vove livet, selv om de ikke var »de store helte«.

Vi har med filmen *ønsket* at medvirke til en øget forståelse af, hvad frihed /ufrihed betyder for *det* enkelte menneske.

Ufriheden findes jo *stadig* mange steder i verden den dag i dag!

FAMILIEN HANSEN OG KRIGEN

En film af

Jimmy Andreasen og Iben Niegaard

Medvirkende:

Agnethe Hansen, Leif Hansen, Lizzi Sørensen og Freddy Olsen

Kamera:

Jimmy Andreasen

Tone:

Peter Henriksen

Interview:

Iben Niegaard

Klip:

Iben Niegaard og Jimmy Andreasen

Mix:

Jørgen Kastrup

Filmen er produceret af In film ApS med støtte fra Hvidovre Kommune.

Copyright 1987 In film ApS.

Tak til alle de mennesker – som velvilligt har åbnet deres døre for os og brugt tid til at tale med os – foruden hvis hjælp filmen ikke kunne være blevet til.

Udgivet af Statens Filmcentral, 1990.

Lay-Out: John Ovesen. Foto: In Film.

Trykt hos Haugaard Grafisk.

Først tog de
jøderne
og jeg
protesterede
ikke
for jeg var
ikke jøde
så tog de
kommu-
nisterne
og jeg
protesterede
ikke
for jeg var
ikke
kommunist
så tog de
fagforenings-
folkene
og jeg
protesterede
ikke
for jeg var
ikke
fagforenings-
mand
så hentede
de mig
og der var
ingen tilbage
der kunne
protestere

Pastor Martin Niemöller